

СИСТЕМА ЗАХОДІВ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОХОРОНИ АТМОСФЕРНОГО ПОВІТРЯ

Атмосферне повітря є важливим елементом навколишнього природного середовища та основою життя на нашій планеті, а також базисом створення сприятливих умов для забезпечення життєдіяльності людини. Воно є найціннішим економічним природним ресурсом так як елементи, що входять до його складу, використовуються для виробництва продукції у різних сферах економічної діяльності, зокрема у хімічній і металургійній промисловості, машинобудуванні, енергетиці та інших галузях. Але, атмосферне повітря використовується як природний резервуар для викидів забруднюючих речовин. Основними забруднювачами атмосферного повітря є його споживачі. Високий рівень забруднення повітря залишається важливою проблемою для України. Річна концентрація пилу, оксидів азоту, формальдегіду, діоксиду сірки та інших речовин у багатьох містах перевищує встановлені нормативи.

Високий рівень забруднення повітря залишається важливою проблемою для України. Річна концентрація пилу, оксидів азоту, формальдегіду, діоксиду сірки та інших речовин у багатьох містах перевищує встановлені нормативи. Станом на 2011 рік в атмосферу країни надійшло 4,4 млн.т забруднюючих речовин від стаціонарних джерел забруднення (рис.1). Це на 53,7% менше ніж у 1990 році за рахунок значного скорочення обсягів виробництва, але на 5,5% більше ніж у 2010 році.

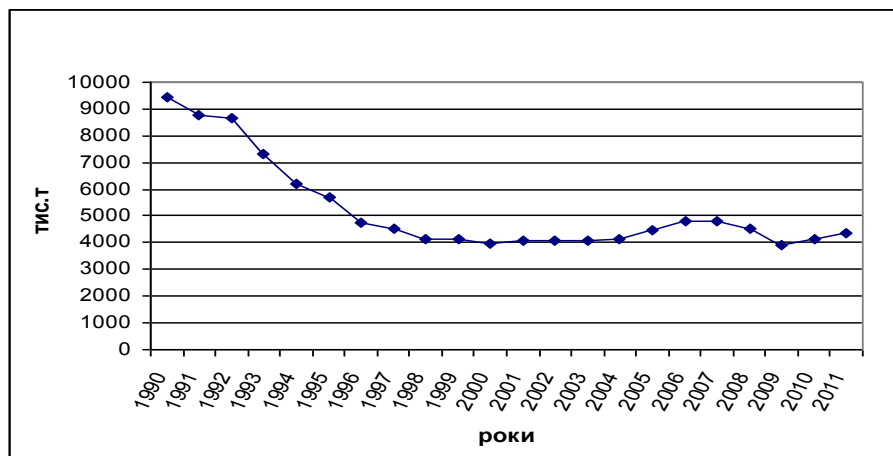

Рис. 1. Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами по Україні за 1990-2011 рр.

Аналіз даних показав, що спостерігається тенденція до зростання обсягів викидів забруднюючих речовин. Отже, є необхідність з застосуванні заходів щодо обмеження викидів шкідливих речовин.

Регулюванню підлягають заходи, пов'язані зі споживанням повітря і його змінами по якості та складу, що ведуть до змін клімату. Ряд проблем охорони атмосферного повітря потребує міжнародного регулювання, тому що з'являються конфліктні ситуації, пов'язані з транскордонним перенесенням забруднюючих речовин. Так, під охороною атмосферного повітря слід розуміти систему заходів, спрямованих на запобігання забрудненню атмосферного повітря вище допустимих норм у процесі господарської діяльності та на відновлення і збереження його якості.

Для забезпечення охорони та ефективного використання атмосферного повітря в першу чергу необхідно впроваджувати організаційно-правові заходи, до яких можна віднести:

- стандартизацію і нормування в галузі охорони атмосферного повітря, метою яких є встановлення комплексу обов'язкових норм, правил, вимог до охорони атмосферного повітря від забруднення. Вони спрямовані на: забезпечення безпечної навколишнього природного середовища та запобігання екологічним катастрофам реалізацію єдиної науково-технічної політики в галузі охорони атмосферного повітря; встановлення єдиних вимог до обладнання і споруд щодо охорони атмосферного повітря від забруднення;

- державний облік у сфері охорони атмосферного повітря, метою якого є забезпечення державного контролю в галузі охорони атмосферного повітря та прогнозування зміни його стану; розроблення державних, регіональних, місцевих екологічних програм та програм у галузі охорони здоров'я, здійснення інших заходів щодо зменшення ступеня забруднення атмосферного повітря; регулювання викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря із стаціонарних та пересувних джерел, ступенів впливу на його стан фізичних та біологічних факторів;

- державний контроль, що здійснюється з метою забезпечення дотримання вимог законодавства про охорону атмосферного повітря місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, посадовими особами цих органів, а також підприємствами, установами, організаціями та громадянами;

- виробничий контроль, що здійснюється підприємствами, установами, організаціями, іншими органами в процесі їх господарської та іншої діяльності, якщо вона шкідливо впливає або може вплинути на стан атмосферного повітря. Суб'єкти господарювання зобов'язані здійснювати контроль за устаткуванням та апаратурою для очищення викидів у атмосферне повітря від забруднюючих речовин і зниження шкідливого впливу фізичних та біологічних факторів, оснащенням їх приладами, необхідними для постійного нагляду за ефективністю очищення, додержанням нормативів

викидів забруднюючих речовин і рівнів шкідливого впливу фізичних та біологічних факторів та додержанням інших вимог законодавства у галузі охорони атмосферного повітря;

- громадський контроль, що здійснюється з метою забезпечення дотримання вимог законодавства про охорону атмосферного повітря місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, посадовими особами цих органів, а також підприємствами, установами, організаціями та громадянами а також здійснюється громадськими інспекторами з охорони довкілля;

Складовою частиною організаційно-правових заходів є організаційно-економічні заходи, що дозволяють оцінювати вплив негативних факторів підприємства або певної організації, а також визначати стан зовнішнього і внутрішнього середовища, обмежувати вплив шкідливих речовин на атмосферне повітря. До основних організаційно-економічних заходів можна віднести:

- встановлення лімітів викидів забруднюючих речовин у атмосферне повітря: визначаються для підприємств, установ та організацій з урахуванням гранично допустимих обсягів викидів і доводяться до них як тимчасово погоджені величини викидів забруднюючих речовин щодо кожного компонента. Ліміти викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря є основою для розрахунку суми сплати екологічного податку за викиди в атмосферне повітря;

- встановлення нормативів плати і розмірів сум екологічного податку за викиди забруднюючих речовин у атмосферне повітря: екологічний податок розраховується за викиди в атмосферне повітря забруднюючих речовин стаціонарними і пересувними джерелами забруднення. Стягнення платежів не звільняє підприємства від відшкодування збитків, заподіяних порушеннями природоохоронного законодавства;

- видача дозволів на використання атмосферного повітря: дозволом на викиди забруднюючих речовин є офіційним документом, що дає право суб'єктам господарювання експлуатувати об'єкти, від яких надходять в атмосферне повітря забруднюючі речовини або їх суміші, за умови дотримання відповідних нормативів гранично допустимих викидів та вимог до технологічного процесу у частині обмеження викидів забруднюючих речовин протягом визначеного в дозволі терміну. Вони видається власникам стаціонарного джерела за умови: протягом терміну дії встановлених нормативів екологічної безпеки; неперевищення нормативів допустимих викидів забруднюючих речовин цими джерелами; дотримання вимог до технологічних процесів у частині обмеження викидів забруднюючих речовин. Видача дозволів здійснюється безоплатно територіальними органами Міністерства охорони навколишнього природного середовища за погодженням з установами державної санітарно-епідеміологічної служби на термін не менше п'яти років;

- надання підприємствам, установам, організаціям і громадянам податкових, кредитних та інших пільг при впровадженні ними маловідхідних, безвідхідних, енерго- і ресурсозберігаючих технологій, здійсненні інших природоохоронних заходів відповідно до законодавства. Метою цих заходів є скорочення викидів забруднюючих речовин та зменшення рівнів впливу фізичних і біологічних факторів на атмосферне повітря і здійснення контролю за обсягом і складом забруднюючих речовин, що викидаються в атмосферне повітря, і рівнями фізичного впливу та вести їх постійний облік тощо.

Отже, для вирішення проблем з охорони атмосферного повітря перш за все потрібно впроваджувати організаційно-правові заходи, що стимулюються на державному рівні, виконання яких дозволяє здійснювати контроль за викидами забруднюючих речовин в атмосферне повітря і обмежувати вплив на стан атмосферного повітря. Складовою частиною організаційно-правових заходів є організаційно-економічні заходи, що дозволяють стимулювати екологічну діяльність суб'єктів господарювання в галузі охорони атмосферного повітря.